

Sizi de Beşikteyken Kerttiler mi

– AhmetZeytinci · 30 Aralık 2023

Beni kertmediler, ama bilemem sizi ya da başka birilerini beşikte kerttiler mi kertmediler mi? "Beşik kertmesi, erkek ve kızın daha beşikte bebekken, gelecekte evlenmesine dair verilen karar. Dede Korkut Kitabı'nda geçer. Anadolu'da bu gelenek şöyle işler: Bir kızın doğum haberini alan ve bu kızın ailesiyle akraba olmak isteyen erkek ailesi, kızın ailesine bir beşik yollar ve söz kesilmiş olur. Beşik kırdı da denir." "Kert" ya da "Kürt" kökü, "and", "inanış" ve "sadakat" kavramlarını bildiren "kertü", "kirtü" kelimesiyle birdir. O halde geleneğin söz verme ve sadakat anlamlarına gelmesi, isminden de anlaşılmaktadır. Cayma, onurla oynanma ve saygınlığı sarsma olarak yorumlanır." Dede Korkut Kitabında da geçtiğine göre çok eski bir gelenek eski Türkler arasında. Günümüze bakınca çok da geçerliliği olmayan bir gelenek diyelim. Hadi oldu da çocuklar buluşu filan geçtiler de başkalarına aşık oldular, nasıl olacak? Yok siz asla başkaları ile evlenemezsiniz, küçükken kertilmişsiniz, deyip kapatılır mı konu? Beşik Kertmesinin bozulması ile ilgili de şöyle bir bilgi var. "Bu, söz kesme anlamına gelir. Sonra nişan yapılır. Beşik kertmesi nişanın bozulması durumunda değişik normlar uygulanır. Okuyan erkek, kızın okumaması durumunda ileride kızı beğenmezse yine nişan bozulur. Yahut tersi durumda, kız okuyup oğlan okumazsa kız tarafı cayabilir." "Beşik Kertmesi nereden gelir?" "Beşik kertme nişanlı geleneği Türklerde çok eskilerden beri uygulanmıştır. Bu gelenek Türklerden başka Hindistan ve Avustralya gibi ülkelerde de görülmektedir. Karadeniz Bölgesi, bugün geleneğin en yaygın görüldüğü yöredir." Beşik Kertmesinin en çok görüldüğü hayvanda Kerten Keledir... Tabi Kertenkele erkeği, dişi Kertenkele de Kertilenkele olmaktadır. Bu da espri olarak araya benim tarafımdan sıkıştırılmıştır affınıza sığınarak..." Beşik kertmesi nişan, nikâh gücünde olmasına, nikâh yerine sayılmasına karşılık, yine de çocuklar evlenme çağına geldiklerinde kıza dünür gidilip istenirdi. Dede Korkut hikâyelerinde de aynı gelenek vardı. Beşik kertme nişanı bozmak isteyenler onu, ancak iki tanık dinleterek bozabilirlerdi." Değişik illerde farklı uygulamalar Adana'da (Darıpınar) nişanın yapıldığı gün kapı bıçakla kesilir bir yarık meydana gelir ve böylece iki çocuk nişanlanmış olur. Büyüyüp evlendikleri zaman kapıya açılan yarık kapatılır. Konya'da da beşiğe bıçakla kertik açılır. Bu, söz kesme anlamına gelir. Sonra nişan yapılır. Kütahya'da (Tavşanlı) çocuklar doğunca, anneler karşılıklı olarak birbirlerinin çocuğuna altın takarlar ve sözleşirler. Malatya'da (Akçadağ) çocukların beşiklerine üç tane işaret konur ve kıza armağanlar götürülür, takılar takılır. Diyarbakır'da hoca gelir, yarım nikâh kıyar. Çocuğun kulağına okuyup üfler. Ordu'da (Perşembe) beşiklere kurdele ya da kolon bağlanır. Aile büyükleri söz keser, nişan yaparlar. Kurdele kesilir. Kuran okunur. Beşik kertmesi az da olsa çeşitli durumlarda hukuksal olaylarda da söz konusu olmaktadır. Ceza durumlarında yargıcın töreyi dikkate alarak takdir hakkını kullanmasına yol açan durumları ortaya çıkmaktadır. Aslında bu tür nişanlılık hukuken bir sorumluluk doğurmamaktadır. Ülkemizin çeşitli yerlerinde geçen birkaç olay şöyledir. Kastamonu Taşköprü'deki bir köyde geçen olayda beşik kertme nişan yapılmış. Erkek çocuk henüz 16 yaşındayken kendisine yüz vermeyip küçük düşüren beşik kertme nişanlısını bazı akrabalarının da kışkırtması sonucu, ağır biçimde yaralar. Dava mahkemede görüşüldüğünde, kızın çocuğa karşı hukuken suç sayılabilecek hiçbir eylemde

bulunmadığı anlaşılır. Kızın, çocuğun beşik kertme nişanlısı oluşu, kız açısından herhangi bir hukuksal sorumluluk doğurmamaktadır. Bu nedenle de çocuğa yüz vermemesi hiçbir surette çocuğun öldürme girişimini haklı göstermemektedir. Fakat dava sonucu, hakim, Medeni Kanunun kendisine tanıdığı takdir hakkını kullanarak suçluya verilecek cezayı 1/5 oranında indirir. Cezanın indirilmesine sebep, görünürde çocuğun henüz reşit olmamasıdır. Fakat asıl neden, bölgenin törelerini iyi bilen yargıcın bu geleneği dikkate almasıdır. Yargıca göre kızın çocuğa yüz vermeyip onu küçük düşürmesi, çocuğun hareketini töresel açıdan haklı kılmaktadır. Böylece hukuken hiçbir geçerliliği bulunmayan beşik kertme nişan töresini yargıç, takdir hakkını kullanarak dikkate almış ve cezayı indirmiştir. Rize'nin İkizdere ilçesi, Rüzgârlı Köyü'nde geçen bir başka olay ise şöyledir: "Süleyman oğulları ile Paşagiller arasında beşik kertme nişan yapılarak, Paşagillerin kızı, Süleyman oğullarından Mehmet Ali'ye nişanlanır. Kız 13-14 yaşına geldiği sıralarda, eskiden beri Süleyman oğullarına düşman olan Hacı Osman oğulları, bu aileyi tahrik etmek için kız hakkında birtakım yakışsız söylentiler çıkarırlar. Mesele bununla da kalmaz. Hacı Osman oğullarından Cemil adında bir delikanlı kızı sürekli olarak rahatsız eder. Bu duruma zaten fena halde içerleyen Mehmet Ali, günün birinde Cemil'i kızı ağır sözler söylerken yakalar. Cemil bunun üzerine Mehmet Ali'ye de hakaret edip üzerine yürüyünce Mehmet Ali Cemil'i vurur. Mahkemede Cemil'i öldüren Mehmet Ali'nin cezası 19 yıl 6 aya indirilir. Yargıç, törenin sıkı bağlarla birbirine bağlanmış olduğu iki kişiden Mehmet Ali'nin kızı savunmak amacıyla ve ağır tahrik karşısında bu eylemi işlemiş olduğunu göz önüne almıştır." Trabzon Akçaabat'ta geçen bir olay da şöyle: İki aile arasında beşik kertme nişan yapılmış. Erkek tarafı, o bölgenin töresi olduğu üzere, kendilerine ait arazinin bir bölümüne kız her yeni yaşına girişinde bir kavak dikmeye söz vermiştir. Evlenme gerçekleşince, üzerinde gelinin yaşı kadar kavak bulunan bu toprak parçası, başlık olarak kız tarafına verilecektir. Fakat kız, evlenme çağına gelince, başka zengin bir delikanlıya yüklü bir başlık karşılığında verilir. Beşik kertme nişanlısı elden giden delikanlı ve kız için o güne değin 17 adet kavak dikmiş olan babası, köyde alay konusu haline gelirler. "Şimdi o kavakları ne yapacan ağam, fazla gölge de etmezler" biçiminde sözler yayılır gider. Gururu fena halde incinen baba, oğlundan namusunu temizlemesini ister. Fakat oğlu bu işe yanaşmayınca babanın köydeki durumu daha da kötüleşir. Küçük düşürülmekten korktuğu için kahveye çıkamaz olur. Bu duruma daha fazla dayanamayan baba, çok içki içtiği bir gece kızı da, babasını da vurur. Yargıç, ölüm cezasını ömür boyu hapse indirir. Karşı tarafın töreyi çiğnemiş olması, yargıcın takdir hakkını kullanmasında rol oynamıştır. Kars-Arpaçay ilçesinde geçen bir olayda, beşik kertmesi nişanlı çok güzel bir kızın kaçırılması üzerine eski nişanlısı, kaçırılan delikanlıyı takip eder. Çatıştıktan sonra ondan kızı geri alır. Fakat artık kız ile evlenmez. Çünkü o yörelerde başkasının kaçırdığı bir kızı artık bir başkası almaz. Namus lekelenmiş sayılır. Oysaki bu olayda kızın bekâretine bir hanel gelmemiştir (Karslı bir öğrenciden).²¹ Yüzyılda hele de iletişim aletlerinin arttığı, kültürlü ve bilgili insanların arttığı zamanımızda pek de bir geçerliliği kalmayacak gibi görünüyor yakın zamanda Beşik Kertmesinin...NOT: Yazının büyük bölümü alıntıdır